

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۳/۰۲/۲۵

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

رابطه بین طلاق عاطفی والدین با احساس تنهایی دختران پایه ششم ابتدایی

فاطمه بیانی هدش^۱، فاطمه فرخی^۲، زینب محمدی^۳، علیرضا محمدی^۴

۱- کارشناسی، کامپیوتر، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کلاله

۲- دانشجوی کارشناسی، علوم تربیتی دانشکده علوم انسانی، موسسه آموزش عالی شمس گنبد، گنبد کاووس

۳- کارشناسی، علوم تربیتی دانشکده علوم انسانی، موسسه آموزش عالی شمس گنبد، گنبد کاووس

۴- علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان گلستان پردیس آیت الله خامنه ای واحد شهید بهشتی گنبد کاووس

Fatima.bayanit۷۲@gmail.com

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین طلاق عاطفی والدین با احساس تنهایی دختران پایه ششم ابتدایی شهر مراوه تپه انجام شد. روش‌شناسی پژوهش: روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان دختر پایه ششم در سال ۱۴۰۲-۱۴۰۳ که تعداد آنها ۳۲۶ نفر بود که از طریق جدول مورگان و به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تعداد ۱۷۵ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های احساس تنهایی آشر (۱۹۸۴) و طلاق عاطفی گاتمن (۲۰۰۸) پاسخ دادند. داده‌ها بوسیله رگرسیون تجزیه و تحلیل گردید. یافته‌ها: نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که طلاق عاطفی والدین در پیش‌بینی احساس تنهایی دختران نقش معنادار دارد. نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که طلاق عاطفی والدین، عامل مهمی در احساس تنهایی دختران است و در پیشگیری از احساس تنهایی مؤثر می‌باشد.

کلمات کلیدی: طلاق عاطفی والدین، احساس تنهایی، مراوه تپه

۱- مقدمه

امروزه ارزیابی سلامت روانی دانش‌آموزان یکی از محورهای مهم ارتقاء بهداشت روان جامعه است. از آنجایی که نوجوانی یکی از بحرانی‌ترین دوره‌های زندگی است و دانش‌آموزان با عوامل تنش‌زای دوره نوجوانی مواجه هستند، احتمال می‌رود که مستعد مشکلات عاطفی از جمله احساس تنهایی باشند (صادقیان، کوشا و گرجی، ۲۰۱۰). احساس تنهایی، تجربه‌ای شایع در نوجوانان است اما وقتی این احساس به طور مکرر اتفاق می‌افتد، اثرات مخربی بر سلامت جسمی، روانی، عاطفی آنان می‌گذارد (تجویدی و ضیغمی محمدی، ۲۰۱۲). احساس تنهایی حالتی هیجانی است که شخص احساس بسیار قوی از عدم صمیمیت و انزوا را تجربه می‌کند. و نشان‌دهنده نداشتن تفاهم، همدلی، درک نشدن است، یعنی درک متقابل و حمایت نشدن به موقع و مناسب از سوی پدر و مادر، همچنین عدم دریافت به موقع، کمک مناسب در وضعیتی که فرد به کمک اطرافیان شدیداً نیاز دارد، می‌تواند از عوامل مهم ایجاد احساس تنهایی باشد (سیاوشانی، برجعلی و کیامنش، ۱۳۹۷). احساس تنهایی افراد درگیر را با احساس خلاء، غمگینی و بی‌تعلقی مواجه می‌کند و به شیوه‌های مختلف بر تعاملات اجتماعی بادیگران، نحوه زندگی و سلامت جسمانی و روانی تأثیر می‌گذارد (هنریچ^۱، ۲۰۰۶). الهاگین^۲ معتقد است احساس تنهایی با

^۱: Heinrich

^۲: Elhagin

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مشکلات رفتاری قابل مشاهده مانند غمگینی، عصبانیت، افسردگی همراه بوده و ناهمخوانی بین توقعات و آرزوهای فرد با امکان دستیابی او به این آرزوها را در روابط اجتماعی نشان می دهد و به صورت رفتارهایی نظیر اجتناب از تماس با دیگران مشخص می شود (شاهینی، آسایش، قبادی و صالحی اله آبادی، ۱۳۹۱).

احساس تنهایی در نوجوانان با بسیاری از متغیرهای شناختی عاطفی، هیجانی و اجتماعی در ارتباط قرار می گیرد (رحیم زاده، بیات و اناری، ۱۳۸۸). یکی از مولفه های مهم و تاثیر گذار بر میزان تنهایی نوجوانان دشواری در تنظیم هیجان والدین می باشد. همچنین یکی از عواملی که بنظر می رسد با احساس تنهایی نوجوانان رابطه داشته باشند طلاق عاطفی والدین می باشد. طلاق عاطفی، فاصله عاطفی مشخص و آشکار میان همسرانی است که هر دو ناپخته هستند، هر چند یکی از آنها ممکن است این ناپختگی را تایید کند و دیگری با ابراز اعمال مسولانه مفرط، چنین چیزی را انکار می کند (گلدنبرگ و گلدنبرگ، ۱۳۸۷). نظریه هایی که در مورد طلاق عاطفی وجود دارد به دو دسته تقسیم می شوند. دسته اول نظریه های جامعه شناسانی می باشد که وجوب فضای عاطفی و سرشار از صمیمیت خانواده را لازم و ضروری می دانند و دسته دوم نیز نظریه هایی هستند که به دنبال چگونگی از بین رفتن این کارکرد خانواده و شکل گیری طلاق عاطفی هستند (یزدانی و همکاران، ۱۳۹۱). پارسونز دو کارکرد اساسی برای خانواده قائل می باشد که شامل کارکرد اجتماعی کودکان و کارکرد شکوفایی و ثبات شخصیت بزرگسالان می باشد. به اعتقاد وی این دو کارکرد تنها در روابط صمیمی و محبت آمیز خانواده امکان پذیر است (اعزازی، ۱۳۸۹). طلاق عاطفی به هر دلیل که اتفاق بیفتد هم برای فرد و هم جامعه پیامدهایی را به همراه خواهد داشت و برای زن و مرد مشکلات اقتصادی، روانی، عاطفی و اجتماعی ایجاد می کنند. به طوری که گاه در شخصیت اعضاء خانواده نوعی آشفتگی و بی سازمانی به وجود می آید که باعث می شود زمینه برای گرایش به کج رویهای اجتماعی و ارتکاب جرائم آماده گردد اما بارزترین و قطعی ترین نتیجه منفی طلاق عاطفی اثر آن بر فرزندان خانواده های ناسازگار است (طباطبایی، ۱۳۸۴).

ازدواج و انتخاب همسر سنگ بنای اولیه تشکیل خانواده تحت تاثیر تغییر و تحولات ساختار فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی پیرامون خود بوده و جامعه در حال گذار ما از نظر فرهنگی در حال تغییر سریع از معیارهای سنتی به مدرن است که پیامدهای ناگواری را بر جا می گذارد. یکی از این پیامدها طلاق عاطفی است که امروزه به پدیده ای فراگیر در ایران تبدیل شده است. مرور جدیدترین آمار ثبت احوال کشور در ایران هم نشان می دهد که میزان طلاق در پنج سال گذشته، ۳۷ درصد رشد داشته و بیش ترین آنها مربوط به زوج های زیر ۳۰ سال است. براساس آمار منتشر شده از سوی سازمان ثبت احوال کشور، سیر صعودی طلاق در سال ۱۳۸۹ به ۱۳۷ هزار ۲۰۰ مورد افزایش یافته و رکورد عجیبی به جای می گذارد. در واقع طلاق در طول این چند سال گذشته ۳۷/۵۹ درصد رشد مثبت داشته است. لذا اهمیت و ضرورت این تحقیق از آن است که برای کاهش پیامدهای ناگوار بتوان راه حل مناسبی ارائه داد تا تبعات آسیب های اجتماعی در جامعه را کاهش داد. چرا که طلاق عاطفی به مراتب زیان بیشتری از طلاق قانونی را برای افراد خانواده و به تبع آن برای دختران دارد. در مرحله طلاق عاطفی زوجین زیر یک سقف زندگی می کنند ولی به لحاظ عاطفی و اجتماعی جدا هستند و در این زمان اغلب انحرافات و آسیب های اجتماعی برای هریک از اعضای خانواده بخصوص دختران نوجوان بعنوان قشر آسیب پذیرتر رخ می دهد (بخارایی، ۱۳۸۶).

مطالعات خانواده، و ویژگی های شخصیتی والدین بینش های مهمی را نسبت به درک تنهایی کودکان و نوجوانان فراهم و معین کرده است که ریشه های روابط میان فردی و تجارب تنهایی می تواند درون این زمینه شناخته شود. به اعتقاد بسیاری از روانشناسان طلاق عاطفی و دشواری تنظیم هیجان والدین می تواند از جمله عوامل تاثیر گذار بر روی احساس تنهایی دانش آموزان محسوب شود. بنابراین لازم است که در وهله اول مسئولان و در وهله دوم خانواده ها به این مسئله مهم توجه خاصی نمایند تا بتوانند نقش اساسی در رفع مشکل احساس تنهایی داشته باشند. با این وجود نباید از پیامدهای ناگوار و مخرب احساس تنهایی به ویژه در زمینه توانایی های فردی غافل ماند. لذا با انجام پژوهش حاضر در خصوص بررسی رابطه تنظیم هیجان و طلاق عاطفی با احساس تنهایی در دانش آموزان دختر می توان اطلاعاتی را به مسولین و خانواده ها داد، تا با آموزش

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

افراد و تربیت درست فرزندان در ارتقای سطح سلامت روان دانش آموزان و کاهش میزان احساس تنهایی دانش آموزان و مسائل مشکلات ناشی از آن اقدامات لازم را بعمل آورند.

تنهایی یک حقیقت اساسی زندگی است و همه‌ی افراد در برخی از دوره‌های زندگی‌شان آن را با شدت‌های متفاوت، تجربه می‌کنند. این وضعیت زمانی به وجود می‌آید که میان روابط بین فردی مطلوب و روابطی که فرد در حال حاضر دارد، شکاف وجود داشته باشد (زربخش بحری و همکاران، ۱۳۹۱). در مواقعی که خانواده بتواند با روابط آموزشی صحیح نیز با بیان احساسات مناسب، فرزند را به سمت خود جذب کند، تاثیر نیروهای دیگر حتی در صورتی که مخالف با فرهنگ رایج خانواده باشند، به حداقل خواهد رسید، و در صورت موافقت نیز تشدید خواهد شد. در صورتیکه خانواده با روابط نا صحیح خود نقش دافعه را نسبت به فرزند داشته باشد، طبیعتاً، منابع دیگر که رابطه‌ای بهتر و آموزشی تر از خانواده ایجاد کنند، می‌توانند بر روی چگونگی شخصیت روانی، اجتماعی و فرهنگی و سلامت روان فرزندان اثر بسزایی داشته باشند (شریعتمداری، ۱۳۸۶). همچنین آسیب‌های خانوادگی فراوانی وجود دارد که بر احساس تنهایی فرزندان تاثیر می‌گذارد. یکی از مهمترین آسیب‌های خانوادگی طلاق^۱ است، اما آمار رسمی طلاق بطور کامل نشان دهنده میزان ناکامی همسران در زندگی زناشویی نیست، زیرا در کنار آن آمار بزرگتر به طلاق‌های عاطفی اختصاص دارد، یعنی به زندگی‌های خاموش و خانواده‌های توخالی که زن و مرد در کنار هم به سردی زندگی می‌کنند ولی تقاضای طلاق قانونی نمی‌کنند (بخارایی، ۱۳۸۶). طلاق عاطفی متضمن فقدان اعتماد، احترام و محبت به یکدیگر است؛ همسران به جای حمایت از همدیگر در جهت آزار و ناکامی و تنزل عزت نفس یکدیگر عمل می‌کنند (لاور و لاور^۲، ۲۰۰۷). از این رو، پژوهش حاضر با هدف شناسایی رابطه طلاق عاطفی و دشواری در تنظیم هیجان^۳ والدین با احساس تنهایی دختران انجام گرفت

با توجه به اهمیت و جایگاه والدین در احساس تنهایی فرزندان خویش، و از آنجاییکه پژوهشی که به بررسی رابطه طلاق عاطفی والدین با احساس تنهایی دختران صورت نگرفته لذا پژوهش سوال پژوهش حاضر این است که آیا طلاق عاطفی والدین با احساس تنهایی دختران رابطه معنادار دارد؟

۲- روش تحقیق

روش حاکم بر این تحقیق از توصیفی از نوع روش همبستگی است و از لحاظ هدف بنیادی بود. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش آموزان دختر پایه ششم در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ خواهد بود. کل جامعه مورد نظر ما ۳۲۶ نفر بود.

روش نمونه‌گیری بصورت خوشه‌ای می‌باشد که حجم نمونه با توجه به جدول مورگان ۱۷۵ نفر بود. در روش نمونه‌گیری خوشه‌ای ابتدا لیستی از تمام مدارس تهیه کرده و سپس از میان ۸ مدرسه ابتدا ۶ مدرسه سپس از هر مدرسه یک کلاس و از هر کلاس گروهی به تصادف بعنوان حجم نمونه انتخاب شدند.

ابزار اندازه‌گیری

پرسشنامه نامه احساس تنهایی توسط آشر (۱۹۸۴)

پرسشنامه طلاق عاطفی گاتمن

در با توجه روش نمونه‌گیری خوشه‌ای آزمودنی‌ها گزینش شدند که در ابتدا توضیحات مقدماتی در خصوص هدف طرح و نحوه همکاری و تکمیل ابزارها به آزمودنی‌ها داده شده و پس از کسب رضایت نامه آگاهانه از جانب جامعه هدف در خصوص

۱: Divorce

۲. Laur&Laur

۳: Difficulty in Emotional

اجرا طرح و مجوز های ارگانی، ابزارها در اختیار افراد گروه نمونه قرار گرفت و به صورت فردی و گروهی از آنها خواسته شد که صادقانه به پرسشنامه ها بدهند.

پس از جمع آوری پرسشنامه ها از آزمودنی ها و کنترل آنها به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از بسته نرم افزاری SPSS نسخه ۲۱ استفاده گردید. در بخش آمار توصیفی از جدول توزیع فراوانی، نمودارها، اندازه های گرایش به مرکز، اندازه های پراکندگی و ... بهره گرفته شد. در بخش بررسی فرضیه ها از آزمون تحلیل رگرسیون استفاده شد.

قبل از اقدام به ارسال مقاله، حتما راهنمای نگارش مقالات موجود در سایت کنفرانس را مطالعه نمایید و در ارسال مقاله خود دقت فرمایید. نتیجه داوری مقالات حداکثر یک هفته پس از دریافت هر مقاله، از طریق اعلام در سامانه کاربری نویسنده مسئول و نیز ارسال ایمیل، به نویسنده مسئول هر مقاله اعلام می شود. مقاله ای که مورد پذیرش نهایی قرار می گیرد، می بایست طی مهلت تعیین شده ثبت نام و نهایی گردد، در غیر این صورت مقاله مورد نظر از لیست مجموعه مقالات کنفرانس حذف خواهد شد.

۳- نتایج

فرضیه: بین طلاق عاطفی والدین با احساس تنهایی دختران پایه ششم رابطه معناداری وجود دارد.

جدول (۱) میزان پیش بینی احساس تنهایی دختران بر اساس طلاق عاطفی والدین

مدل	R	مجذور R	R تعدیل شده	انحراف استاندارد برآورد	F	سطح معناداری
۱	۰/۱۳۴	۰/۰۹	۰/۱۰	۶/۲۸۹	۳/۱۷۷	۰/۰۳۶

جدول ۱ نشان می دهد که حدود ۹ درصد احساس تنهایی دختران بر اساس طلاق عاطفی والدین پیش بینی است.

جدول (۲) تحلیل واریانس برازش داده ها با رگرسیون

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات
رگرسیون	۱۲۵/۶۱۸	۱	۱۲۵/۶۱۸
باقیمانده	۶۸۴۱/۳۷۶	۱۷۳	۳۹/۵۴۶
کل	۶۹۶۶/۹۹۴	۱۷۴	

جدول ۲ نشان می دهد که F معنادار است، لذا داده ها با مدل برازش دارد.

جدول (۳) رگرسیون پیش بینی احساس تنهایی دختران بر اساس طلاق عاطفی والدین

مدل	B	انحراف استاندارد	بتا	t	سطح معناداری
مقدار ثابت	۵۹/۳۹۷	۳/۷۴۹		۱۵/۷۲۰	۰/۰۰۰
طلاق عاطفی	۰/۳۸۵	۰/۲۹۴	۰/۲۳۴	۲/۷۸۲	۰/۰۴۱

جدول ۳ نشان می دهد که طلاق عاطفی والدین در پیش بینی احساس تنهایی دختران نقش معنادار دارد.

۴- نتیجه گیری

فرضیه: بین طلاق عاطفی والدین با احساس تنهایی دختران پایه ششم رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج تحلیل رگرسیون نشان می دهد که طلاق عاطفی والدین در پیش بینی احساس تنهایی دختران نقش معنادار دارد. نتایج این فرضیه در راستای نتایج پژوهش پیشین صادقی (۱۳۹۵)، کابای، مک دونالد و سی تاف (۲۰۱۴)، آذرکیش، جان قربان، صالحیان و دیده ور (۱۳۹۴)، توده رنجبر و عراقی (۱۳۹۶)، نقی پور و فرامرزی (۱۳۹۴) همسو می باشد. در تبیین این فرضیه با نقش واسطه ای سبکهای فرزند پروری می توان گفت سبکهای فرزند پروری در واقع نحوه ارتباط با کودک را تعیین می کند. لذا

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

والدینی که از زندگی خود راضی هستند و از سطح نسبتا خوب رضایت در روابط خویش برخوردار هستند دارای سبک فرزندپروری خاصی دارند هم از سطح سلامت روان نسبتا خوبی برخوردار هستند، بنابراین ارتباط خاصی هم با کودک خواهند داشت. مثلا رفتار والدین با سبک فرزندپروری امرانه که از طریق توجه مشروط و کاهش انگیزه خود پیرو، فرزندان را کنترل می کنند، پیامدهای منفی را در فرزندان ایجاد می کنند. این فرزندان به دنبال موفقیت، حرمت خود و ابراز وجود پایین تر و رضایت زودگذر را نشان میدهند و به دنبال شکست، شرم بیشتر و احساس طرد و تنفر بیشتر نسبت به والدین نشان می دهند یا کسی که دارای سبک مقتدر منطقی است گرایش به پذیرش کودکان و نوجوانان دارد. بنابراین، این سبکها می توانند به سازگاری یا ناسازگاری فرزندان بخصوص نوجوانان و در نهایت کاهش احساس تنهایی در فرزندان بینجامند.

همچنین در تبیین این فرضیه می توان گفت هر چه خانواده بخصوص والدین از سطح سلامت پایین تر و از طلاق عاطفی برخوردار باشند فرزندان در ابراز عواطف افکار و احساسات خویش با موانع بیشتری مواجه هستند. همچنین برای برقراری رابطه موثر، انسان همواره نیازمند بیان خویشتن است بیان خویشتن چه به صورت کلامی و چه غیر کلامی هنگامی موثر است که با فرهنگ، سنت ها و ارزش های جامعه تناسب داشته باشد این مهارت شامل ابراز عقاید امیال و حتی نیازها و ترس هاست که با حفظ روابط مطلوب صمیمانه و همراه با مسئولیت با اعضای خانواده و سایر گروهها و نیز داشتن سلامت و بهزستی والدین در جهت آموزش این مهارت به فرزندان خویش در جهت فرهنگ و ارزش های جامعه را نقطه آغاز کسب مهارت ها و سلامت فرزندان و کاهش احساس تنهایی در فرزندان تلقی کرد .

مراجع

۱. اعزازی، شهلا. (۱۳۸۹). جامعه شناسی خانواده با تأکید بر نقش ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر. تهران: روشنگران و مطالعات خانواده.
۲. آذرکیش، فاطمه؛ جان قربان، رکسانا؛ صالحیان، تهمینه و دیده ور، مهناز. (۱۳۹۴). آسیب شناسی طلاق، همایش ملی روانشناسی و مدیریت آسیب های اجتماعی
۳. بخارایی، احمد (۱۳۸۶). جامعه شناسی زندگی های خاموش در ایران، تهران: انتشارات پژوهاک جامعه.
۴. توده رنجبر، محسن و عراقی، فاطمه. (۱۳۹۶). بررسی تاثیر طلاق عاطفی والدین بر سلامت روان فرزندان، پنجمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی، آسیب های اجتماعی و فرهنگی ایران
۵. رحیم زاده، سوسن؛ بیات، مریم و اناری، آسیه. (۱۳۸۸). احساس تنهایی و خوداثربخشی اجتماعی در نوجوانان، مجله روانشناسی تحولی، ۶(۲۲): ۸۷-۹۶.
۶. زربخش بحری، محمد رضا. راشدی، وحید و خادمی، محمد. (۱۳۹۱). احساس تنهایی و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان، فصلنامه مدیریت ارتقای سلامت، ۲(۱): ۳۸-۳۲
۷. سیاوشانی، فائزه؛ کیامنش، علیرضا و برجعلی، احمد. (۱۳۹۷). نقش سبک های دلبستگی و مشکلات هیجانی مادران در احساس تنهایی، با واسطه گری سبک های هویت در دختران نوجوان دبیرستانی، مجله فرهنگی و تربیتی زنان و خانواده، شماره ۴۳: ۴۳-۱۵۴-۱۳۳.
۸. شاهینی، نجمه. آسایش، حمید. قبادی، مهرداد. صالحی اله آبادی، جواد. (۱۳۹۱). بررسی همبستگی حمایت اجتماعی، احساس تنهایی و رضایت از زندگی در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گلستان، مجله پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی ۱۴(۶۰): ۳۶۰-۳۰۲
۹. شریعتمداری علی (۱۳۸۶). روانشناسی تربیتی، تهران، انتشارات امیر کبیر.
۱۰. صادقی، فاطمه. (۱۳۹۵). طلاق عاطفی و فرزندان، پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی، دانشگاه الزهرا
۱۱. طباطبایی، الهام (۱۳۸۴). طلاق عاطفی، طلاق خاموش. هفته نامه آتیه، به نقل از سایت ایران سلامت.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۱۲. گلدنبرگ، ایرنه؛ گلدنبرگ، هربرت. (۱۳۸۷). خانواده درمانی، ترجمه حمیدرضا شاهین برواتی، سیامک نقش بندی و الهام ارجمند، تهران؛ نشر روان
۱۳. نقی پور، فاطمه و فرامرزی، سالار. (۱۳۹۴). رابطه ی طلاق عاطفی والدین با مشکلات عاطفی دانش آموزان دختر مقطع متوسطه، همایش بین المللی روانشناسی و فرهنگ زندگی
۱۴. یزدانی، عباس. حقیقتیان، منصور. کشاورز، حمید. (۱۳۹۱). تحلیلی بر کیفیت زندگی زنان دچار طلاق عاطفی (مطالعه موردی: شهر کرد). فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۶: ۱۸۵-۱۵۹.
۱۵. Cabaj, Jason L, McDonald, Sheila W and C Tough, Suzanne (۲۰۱۴). Early childhood risk and resilience factors for behavioural and emotional problems in middle childhood. Journal of licensee BioMed Central, Ltd DOI: ۱۰.۱۱۸۶/۱۴۷۱-۲۴۳۱-۱۴-۱۶۶.
۱۶. Heinrich, M. L., & Gullone, E. (۲۰۰۶). The clinical significance of loneliness: A literature review. Clinical Psychology Review, ۲۶, ۶۹۵-۷۱۸.
۱۷. Laur, Robert H., & Laur, Jeanette C. (۲۰۰۷). Marriage & Family: The Quest for Intimacy, New York: McGraw Hill.
۱۸. Sadeghian E, Kosha MM, Gorji S. (۲۰۱۰). The Study of Mental Health Status in High School Female Students in Hamadan City. Scientific journal of Hamadan university of medical sciences and health services. ۱۷(۳):۳۹-۴۵. Persian.
۱۹. Tajvidi M, Zeighami Mohammadi S. (۲۰۱۲). The level of loneliness, hopelessness and self-esteem in major thalassemia adolescents. blood. blood ۹(۱):۳۶-۴۳. Persian